

Néhány gondolat a komplex foglalkozások levezetéséről

Fekete György alezredes

A komplex foglalkozások — mint a hadtápkiképzés, a hadtáp személyi állomány felkészítésének egyik magas szintű és eredményes formája — egyre jobban betölti helyét és szerepét a hadtápkiképzés általános rendszerében. Ezt a megállapítást bizonyítják az utóbbi időben levezetésre került komplex foglalkozások is, melynek eredményességét egy sor tényező kedvezően befolyásolta. Ezen tényezők közül kiemelésre méltó az egységparancsnokok fokozottabb és egyre tartalmasabb támogatása, a hadtáptiszti állomány magasabb szintű tervező-szervező, előkészítő tevékenysége, valamint a közvetlen előljáró hadtáp szervek érdemibb és fokozottabb követelmény támasztása.

Ellenőrzéseink tapasztalatai szerint a komplex foglalkozások szervezése és levezetése tekintetében egy sor újszerű, előrelépést jelentő kezdeményezés történik, melyek zöme azonban megmarad egy alakulat, esetleg egy magasabbegység keretein belül, holott ezek elterjesztése MN viszonylatában jelentősen előbbre vinné a hadtáp személyi állomány felkészítését háborús feladatainak végrehajtására. Tekintve, hogy ezen cikk keretében inkább a negatív oldal, vagyis a hiányosságok felől megközelítve a kérdést igyekszem tanácsokat adni a komplex foglalkozások szervezőinek, levezetőinek, a pozitív oldalról, a kezdeményezésekről — várva a kezdeményezők megnyilatkozásait — most nem teszek említést.

Mindenek előtt a hadtápkiképzés tervezésével kapcsolatosan utalok az Összkövetelményi Program I. kötet 5. oldal 3. bekezdésére, mely szerint a szakharcászati tárgykörökre biztosított óraszámokon belül időszakonként minimálisan három foglalkozást kell levezetni. Ennél nagyobb összevonás tilos. Ez utasítás, ezt végre kell hajtani. Ennek a három foglalkozásnak a megoszlása egy változatban az alábbi lehet:

- szakharcászati alaki foglalkozás;
- szakharcászati komplex foglalkozás;
- hadtápgyakorlat, vagy részvétel az egység, magasabbegység gyakorlaton.

Tartalmát tekintve a kiképzési folyamat egy-egy összefüggő, ugyanakkor tartalmában és módszerében is elkülönülő részét takarják a megnevezések, mely folyamatban, a szakharcászati alaki foglalkozáson a katona megismeri az egyes fogásokat és a munka során felveendő alakzatokat (menetoszlop, szétbontakozás, védelmi terepszakasz elfoglalása stb.), azokat kis alegység keretben, vagyis először raj, majd szakasz kötelékben gyakorolja, a szakmai feladatok elvégzése nélkül.

A szakharcászati komplex foglalkozásokon a korábban levezetett szakharcászati alaki foglalkozásokon gyakoroltak mellett elvégzi, begyakorolja a katona a szakmai feladatokat is (mozgókonyha telepítése, főzés, anyagok előkészítése kiszállításra, anyagátadás végrehajtása stb.) azok folyamatában, saját kötelékben.

Végül a hadtápgyakorlaton következik a tulajdonképpeni gyakorlás különböző körülmények között, más és más feladat (menet, támadás, védelem, folyóátkelés stb.) végrehajtása során.

A kis alegység kötelékben való gyakorlásnak az alegység parancsnoki (rajparancsnokok, szakaszparancsnokok) állomány kinevelése, parancsnoki tulajdonságaik kialakítása ad fokozottabb jelentőséget.

Mindezekből az is következik, hogy egy nagyobb szabású (egység, magasabbegység) gyakorlatra való felkészülést a hadtápallegység szakharcászati alaki és szakharcászati komplex foglalkozásainak gyakorlatot megelőző végrehajtása jelenti. Tapasztalataim szerint azonban ez nem minden egység PK HTPH részére ilyen egyértelmű, mikor is az új szervezetek (ellátó zászlóalj, ellátó század) léptek a rendszerbe, melyek összekövácslása, munkastílusuk kialakítása, a szervezeteken belüli együttműködés formáinak kidolgozása még csak részben történt meg, a vezetési rend és módszerek kísérleti stádiumban vannak. A komplex foglalkozásoknak a gyakorlatokra való felkészítése mellett ebben az időben tehát ilyen feladatokat is meg kell oldaniuk, ilyen célkitűzéseknek is eleget kell tenniük.

A komplex foglalkozások megszervezésével, megtervezésével és előkészítésével kapcsolatos tapasztalatok abban foglalhatók össze, hogy az meglehetősen „nagybani” vagy más szóval általános. Legtöbbször készül egy szépen kivitelezett, „művészileg” megrajzolt levezetési terv térképen, mozzanatokkal és oktatási kérdésekkel, azt látja az előjáró PK HTPH, jóváhagyja a PK (dátum nélkül), azonban az egyes mozzanatok levezetésére a foglalkozásvezetőnek az esetek többségében csak közvetlenül a mozzanat megkezdése előtt alakul ki konkrét elképzelése.

Ennek következtében az alparancsnokok (beosztott tiszték, tiszthelyettesek, tisztések) nem látják feladatukat a mozzanatban, nem készültek és nem is készülhettek fel a mozzanat levezetésében való aktív részvételre és ami döntő jelentőségű, nem érzik felelősségüket a sikeres végrehajtásért, a katonák kiképzéséért. A foglalkozásvezető nem lehet minden katona mellett, nem értékelheti minden katona ismereteit, így nincs arra sem lehetősége, hogy a hibákat kijavítsa, az egyes kis alegységek által rosszul végrehajtott mozzanatot megismételtesse.

Az egyes katonánál abban mutatkozik meg ennek következménye, hogy nem kellő mértékű azok foglalkoztatottsága, alacsony fokú a kikép-

zési idő kihasználtsága, „lötyögés” folyik a foglalkozáson a feszített munka helyett.

Tovább lépve egy fokozatot, a katona szempontjából vizsgálva ezt a kérdést, hiányzik a katona tudatossága, ezen keresztül aktív részvétele a foglalkozáson. Nem tudja a katona miért vezetik le a foglalkozást, és ő személy szerint mit, miért tesz. Tipikus eset mikor az oszlop elejét ért ellenséges behatásra az oszlop vége már nem reagál. A katona nem tudja mi történt, de a tiszt, tiszthelyettes, tisztés sem, ezért nem tudja közölni azt a katonával, nem tud részére parancsot adni a tevékenységére.

Felvetődhet az ellenvetés, nincs az oszlopon belül összeköttetés, nincs erre megfelelő eszköz. Van. Mindenek előtt a jelek, jelzések rendszere, melyek segítségével az értesítés, riasztás végrehajtható. A másik módszer a küldönc útján továbbított utasítás. Mióta hadseregek léteznek a vezetés egyik alapvető eszköze, módszere volt és marad is a küldönc útján továbbított parancs, intézkedés, utasítás, sajnos ezt mi eléggé elfelejtettük, a gyakorlatban nem alkalmazzuk.

A jelek-jelzések kérdése sem egyértelmű hadtáptisztjeink, tiszthelyeteseink előtt. Vannak helyzetek, amikor nélkülözhetetlenek ezek, mint pl. menet alatt, mikor a gépjárművek között más összeköttetés nincs. Nem indokolt azonban a települési körletben a katona részére a jelek-jelzések alkalmazása, mikor a parancsnok hallótávolságon belül tartózkodik. Ez esetben a katonának, alegységnek konkrét parancsot kell adni a teendőire vonatkozóan.

Az előbbieket alapján az is megállapítható, hogy csak egyes katonák gyakorolnak egy-egy feladatot, pl. elsősegélynyújtást, vagy anyag átrakást, a többi pedig nem. Arra kell törekedni egyrészt, hogy minden katona, minden feladat végrehajtását gyakorolja. Pl. mindenki hajtson végre elsősegélynyújtást, mindenki rakodjon. Olyan esettel is találkoztam, amikor az egészségügyi tiszthelyettest gyakoroltatták a sebesült ellátásának végrehajtásában, a katonák pedig nézték. Másrészt, vagyis olyan esetben, mikor a helyzet nem engedi meg, illetve a katonák beosztása nem követeli meg a teljes személyi állomány ugyanazon feladatban való gyakoroltatását, a többiek részére más feladatot kell meghatározni ugyanezen időben, mely feladat saját szakbeosztásának megfelelő gyakorlatot biztosít.

Itt említeném meg a beásás, műszaki munkák kérdését. Ásó katonát igen ritkán látni a gyakorlatokon, de a komplex foglalkozásokon is. Elfelejtettük volna a szabályzatok ilyen irányú előírásait? Nem akarunk kárt tenni az erdőben? Melyik hadtáptiszt részére ásták ki a saját katonái az utóbbi időben az óvóárkot? Mikor ástak be a hadtápkatonák gépkocsit, vagy akár csak a mozgókonyhát? „Kinyomdokolás”, a védelmi létesítmények helyének megjelölése folyik a kiképzési foglalkozáson, a gyakorlatokon pedig még erre sem fordítunk figyelmet, holott a műszaki munkák, a beásás jelentőségét úgy vélem egyetlen hadtáptiszt sem vitatja, feltéve természetesen, ha a helyzet és idő a műszaki munkára lehetőséget ad. Véleményem szerint arra kell nevelni a hadtápkatonákat, hogy ha egy körletet elfoglalt a hadtápallegység, első feladatok közé tartozik az őrzés-védelem rendszabályainak bevezetése és a személyi ál-

lomány beásásának megkezdése. Ha nevelő munkánk eredményes, erre vonatkozóan parancsot sem kell adni a katonáknak, alparancsnokoknak.

Az örök felállítása az őrzés-védelem megszervezése és végrehajtása a gyakorlatokon, komplex foglalkozásokon egyre inkább formálissá válik. Az egyik komplex foglalkozáson a kijelölt „felderítő-diverzáns” csoport az üzemanyagraktár közepéig jutott el anélkül, hogy a felállított örök észrevették volna. Egy ilyen eset valóságos helyzetben a teljes üzemanyagraktár megsemmisítését vonhatja maga után, mely egyben az egység, magasabbegység teljes tartalék üzemanyag készletének elvesztését jelenti, ezzel a harcot negatív értelemben befolyásolhatja. A gépkocsik mellé felállított ör semmivel sem lát többet mint a gépkocsi mellett tartózkodó gépkocsivezető, a holt térben kijelölt védőállás hiányában nem biztosíthatja a hadtápegység védelmét.

A hadtápegységek telepítésénél már nem jellemző, de rövidebb idejű megállásoknál úgyszólván rendszeres a gépjárművek, sátrak tömörített elhelyezése viszonylag kis területen. Olyan esetekben, mikor a munka végrehajtása azt indokoltá teszi, pl. a mozgókonyhák egymás melletti elhelyezése megengedhető, de igen veszélyes a vezetési pontok, lőszer- és üzemanyagraktárak esetében. Hasonló hibákkal találkozhatunk a menet végrehajtásánál, illetve a menetoszlopok megállásakor. A szabályzat előírja a gépkocsik közötti 10 méteres távközt megálláskor, egyes helyeken a gépkocsik hátuljára ezt fel is festették figyelmeztetésnek, mi azonban ezt nem tartjuk be. Ami ennél is súlyosabban esik latba, hogy a tisztek, tiszthelyettesek, tisztések nem is veszik észre, nem követelik meg a rossz végrehajtás megszüntetését, úgy is ki lehet fejezni, hogy nagyfokú igénytelenség van ezen a téren. A komplex foglalkozások egyik célkitűzése lehetne a katonák ilyen irányú kiképzése, nevelése.

Igen alacsony fokúnak ítéhető meg a hadtápkatonák alakisága. Megnyilvánulási formáival úgy vélem nem szükséges foglalkoznom. Pedig a katona az alapkiképzés során megtanulta a szükséges ismereteket, sőt azokat tudja is, mégsem a szabályzatban előírtak szerint hajtja azt végre. Az okokat, a miérteket alapvetően a követelménytámasztás, a megkövetelés hiányára következtethetünk vissza, mely megmutatkozik a mindennapi életben a laktanyában s így a komplex foglalkozásokon is. Alakiságra, katonás mozgásra egy komplex foglalkozáson nem lehet a katonákat megtanítani, rászoktatni. Ahhoz ennél huzamosabb idő kell, állandó ilyen irányú követelmény támasztás mellett.

A komplex foglalkozások megtervezésével, előkészítésével kapcsolatosan néhány szót. Nagyon sok helyen már leírták, elmondták, hogy azt tanítsuk a katonával, ami konkrét feladata, ami részére adott esetben szükséges lehet. Ebből következik, hogy a komplex foglalkozásokat a valóságos helyzetben várható feladatoknak megfelelően tervezzük és vezetjük le, lehetőleg azok előfordulásának sorrendjében. Tehát a harcészültség, illetve „M” feladatok végrehajtásának begyakorlásával kezdve, a laktanya elhagyásán keresztül, a terepen folytatott munkával befejezve.

Az időtartamokat úgy kell tervezni, hogy azok lehetőséget adjanak a foglalkozás módszeres levezetésének. Pl. ha egy komplex foglalkozáson a következő oktatási kérdés szennyezett terepszakasz leküzdése, a mozzanat levezetése előtt kérdezzük vissza a katonáktól (a foglalkozás vezető,

vagy jobb, ha a részfoglalkozás-vezetők, az alparancsnokok) a vonatkozó elméleti ismereteket, vagyis mit kell tenni hasonló helyzetben, a ténykedést mutassuk be, esetleg módszeresen gyakoroltassuk be és csak aztán kerüljön sor a komplex végrehajtásra. Ha a begyakoroltatást a korábbi alaki foglalkozáson kellő színvonalon végrehajtottuk, akkor természetesen csak a visszakerdezés marad, melynek során az elsajátítás mérteke is megállapítható.

Abban az esetben viszont, ha megállapítjuk egy-egy részfeladat nem kellő begyakorlottságát, pl. az összefegyvernemi védőkészlet normaidőre történő felvételének nem kellő ismeretét, a komplex foglalkozást addig nem szabad folytatni, míg erre a katonákat meg nem tanítottuk.

A komplex foglalkozások előkészítéséről már esett szó. Ehhez tartozik a megfelelő imitálás, illetve annak előkészítése, megszervezése is. Így robbantás végrehajtása után könnyebb a katonával megértetni, hogy ez atomcsapás volt és milyen teendői vannak ezek után, mintha imitáció nélkül tesszük ugyanezt. A tűzoltás gyakoroltatásához előbb tüzet kell gyújtani. Az ellenséges diverzáns csoport támadását 2—3 fő is hatásosan képes imitálni. Mire jelen cikk megjelenik, a csapatok egy részéhez eljutnak a sérülést imitáló, úgynevezett „praktoplast” készletek. Mindezek a foglalkozást „élethűbbé”, gyakorlatiasabbá, érdekesebbé és mindenképp előttr eredményesebbé teszik.

Itt hívom fel a figyelmet a biztonsági rendszabályok, balesetvédelmi előírások betartására és az ésszerű óvatosságra. Az első időszakos gépkocsivezető állományunk meglehetősen gyakorlatlan a gépkocsi vezetésben. Ne a forgalmas közúton, hanem földutakon gyakoroltassuk a gázálarcban való vezetést, csökkentett menetsebességgel. A robbanó anyagok alkalmazása jelentős veszély forrást jelent, ami szakember jelenlétét, felügyeletét követeli meg. Az üzemanyag veszélyes anyag, lehetőleg a kevésbé veszélyes gázolajjal gyakoroljuk az átfejtést, anyag átadást a tűzoltó készülékek előkészítése mellett (működő képességük ellenőrzése után). A tűz továbbterjedését száraz időben erdőben igen nehéz megakadályozni. Mindenek előtt a foglalkozásokon a fegyelem mindenoldalú betartása és betarttatása előzi meg a rendkívüli eseményeket.

A tereptan kiképzésről. Kevés az óraszám, a komplex foglalkozásokon csak kivételes esetekben foglalkozunk vele. Mi a lényege? A terepen történő tájékozódás megtanítása, begyakorlása. A tiszthelyettes vezetésével elküldött vételező kocsik a terepen eltévednek különösen éjszaka. Tovább menve, úgy vélem tiszttest csak végső esetben mernek elküldeni hasonló feladattal, menetvonal vázlattal a hadtáp vezető szervek. Pedig valóságos helyzetben legtöbbször a rajparancsnoknak kell ezen feladatokat megoldaniuk. Teendő tehát a terepen folytatott komplex foglalkozások során ennek gyakoroltatása mind nappal, mind éjszaka.

Befejezésül annak a gondolatnak adnék teret, hogy a kiképzés általában nem lehet öncélú, hanem annak arra kell irányulnia, hogy a hadtápkatona megtanulja mindazon ismereteket, melyek részére adott esetben szükségesek. Nehéz helyzetben van az a parancsnok, aki pl. egy gyakorlaton nem tud feladatot szabni alárendeltjének, mert az nem képes azt végrehajtani kellő ismeretek, begyakorlottság hiányában. Ha pl. nem

tanítottuk meg az új mozgókonyha kezelését a szakácsokkal, nehezen várhatunk időre meleg ételt. Vagy, ha az üzemanyag-töltő-gépkocsi vezetője nem ismeri a töltőgépkocsi kezelését, nem várható a gépjárművek gyors feltöltése.

Még emellett, ha a gyakorlatok tapasztalatait vesszük figyelembe, a több napos igénybevétel, fáradtság következtében a katona csak azokat a feladatokat, fogásokat képes kellő színvonalon végrehajtani, melyeket többszörösen gyakorolt, a kellő begyakorlásnak, a komplex foglalkozások érdemi levezetésének jelentőségét könnyen felmérhetjük.